

Kvote-konger og -dronninger?

Af Ane Qvortrup & Camilla Kølsen Petersen, begge Lektorer i uddannelsesvidenskab, Institut for Kulturstudier, Syddansk Universitet

5. marts 2018

Socialdemokratiet og SF lancerede tirsdag i sidste uge et udspil med ni forslag til, hvordan de vil komme parallelsamfund eller ghettoer til livs. Et af disse forslag går på en bedre fordeling af elever med anden etnisk baggrund end dansk på landets gymnasier. Reglerne for optagelse på en gymnasial uddannelse skal ændres, så det sikres, at andelen af elever med udenlandsk baggrund på det enkelte gymnasium ikke overstiger 30 pct. Siden har spørgsmålet om fordeling efter det, der har været beskrevet som kvoter, været på manges læber.

Vi mener personligt og ideologisk, det er et problem at opbygge et system, hvor elever bliver afvist ved et gymnasium på baggrund af deres etnicitet. Sådant et system er med til at inkludere eller ekskludere elever på baggrund af bestemte prædikater: deres etniske ophav. Dette går stik imod den uddannelsestænkning, som har gennemsyret vores uddannelsessystem siden 1994, hvor vi underskrev Salamancaerklæringen og dermed forpligtede os på inklusion baseret på ligestilling og lige rettigheder for alle elever. I forlængelse heraf har vi i en årrække arbejdet med skiftet fra segregering til inklusion, og vi har lært, at det ikke er en nem indsats, men en indsats, der kan lykkes med fælles indsats. Den hidtidige indsats har især rettet sig mod børn og unge med vanskeligheder i form af forskellige handicaps, og nu er det altså for en anden gruppe af unge, hvor der er forslag om at vende tilbage til segregering.

I lyset heraf virker det uhensigtsmæssigt at lade etnisk baggrund i sig selv udgøre begrundelse for indførelse af kvoter. Som en væsentlig begrundelse kunne i stedet diskuteres uddannelsesmæssige forhold som faglighed, deltagelse, etc. – hvor det altså ikke handler om lige rettigheder, men om lige muligheder. Og netop en sådan undersøgelse om forskelligheder mellem elever med dansk etnisk baggrund og elever med anden etnisk baggrund end dansk baseret på uddannelsesmæssige forhold har vi et alletiders grundlag for at lave. Det humanistiske fakultet på Syddansk Universitet investerede fra sommeren 2017 i et stort forskningsprojekt involverende 11 forskere, som siden 1998 har opbygget et felt for uddannelsesforskning på gymnasieområdet. Projektet, som vi er så heldige at være ledere af, gennemfører over 4 år løbende kvantitative og kvalitative undersøgelser på mere end 40 gymnasier over hele landet. Hensigten med det omfattende og tværfaglige projekt er at generere solid viden om, gymnasie-uddannelsernes situation i lyset af en længere forandrings- og reformhistorie. Der indsamles viden, der er forankret i forskningen, så de spørgsmål vi stiller, og interesserer os for, er drevet af forskning, fx vores udfoldede fokus på skrivning, evaluering og fagligt samspil, samt digitalisering. Her spørger vi ind til kerneaktiviteter i gymnasierne, som er vigtige før, under og efter enhver reform. Den første kvantitative undersøgelse er netop afsluttet, og vi sidder med data fra mere end 6000 1g-elever. Undersøgelser er bredt rettet mod elevernes overgang til og oplevelse af gymnasiet 3 mdr. efter start.

Undersøgelsen har ikke etnicitet som en primær interesse, men der indgår baggrundsspørgsmål om elevernes fødested (Danmark, Norden, EU og andre lande). Vi har som en reaktion på Socialdemokratiets og SF's udspil undersøgt, om der er statistisk evidens for, at elever, der er født i Danmark sammenlignet med elever, der er født i udlandet (Norden, EU og andre lande) tillægger forskellige uddannelsesmæssige spørgsmål forskellig betydning. Og om denne observerede forskel er statistisk signifikant og samtidig betydningsfuld. Er der fx statistisk signifikant forskel på, hvordan de to grupper af elever oplever, at de lærer bedst i undervisningen? Vores bidrag til debatten giver ikke et svar på, om det er en god ide at sætte kvoter på antallet af danske og ikke danske elever i klasserne. Analyserne kan heller ikke bruges til at påvise årsager og virkninger. Men analyserne er et vigtigt bidrag til at kvalificere og nuancere dialogen om de foreslåede tilgange med udgangspunkt i spørgsmålet om, hvorvidt der er *undervisningsmæssige begrundelser* for at indføre fordelingsrammer for antallet af børn med anden etnisk baggrund end dansk i klasserne.

Helt overordnet, så er der en lang række afgørende forhold, hvor vi *ikke* finder signifikante forskelle mellem de to etniske elevgruppers oplevelser. Det vil sige, at de to elevgrupper opfatter deres gymnasiale uddannelse ens. Det er i sig selv et væsentligt fund, vil vi mene! Vi har ikke fundet nogle signifikante forskelle ift. elevernes glæde ved at gå i folkeskole, deres oplevelse af at folkeskolen har forberedt dem godt til gymnasiet og oplevelsen af undervisningsmiljøet (psykisk, fysisk, digitalt) på gymnasiet 3 måneder inde i deres uddannelse. Vi ved, at sådanne forhold er afgørende for elevernes faglige og akademiske self efficacy eller deres tro på sig selv ift. faglig indsats og deltagelse, og her kan vi altså ikke finde statistisk signifikante forskelle mellem elever med dansk etnisk baggrund og elever med anden etnisk baggrund end dansk.

Kigger vi på elevernes evne til at koncentrere sig i undervisningen, oplevelse af det faglige niveau både ift. specifikke områder som skriftlighed og mere generelt, er der heller ingen signifikante forskelle mellem de to grupper af elever. Der er ingen signifikante forskelle mellem elever født i Danmark og elever født udenfor Danmark, når der kommer til deres oplevelse af at vide, hvad der forventes af dem fagligt. På alle spørgsmål om elevernes holdninger til, hvordan de lærer mest af undervisningen, er eneste signifikante forskel, at elever født i et andet land end Danmark i højere grad end elever født i Danmark oplever, at de lærer mest, når læreren gennemgår stof og stiller spørgsmål ved tavlen. I vores data, set med elevernes egne øjne, er der ikke åbenlyse begrundelser for elevkvoter knyttet til undervisningens form eller elevernes oplevelse af det faglige niveau.

Der er i vores datasæt antydninger af mulige forskelle mellem de to elevgrupper, som giver anledning til videre undersøgelse. Forskellene knytter sig til forhold, der i vores tolkning kan beskrives som kulturbundne opfattelser af, hvad den gymnasiale uddannelse - og dermed hvad forskellige undervisningsaktiviteter i danske skolegang - er og hvordan undervisningsaktiviteterne kan bidrage til elevernes faglige udvikling. Der er små tegn på, at elever født i Danmark tillægger det større betydning end elever født i et andet land, at evaluering kan styrke deres færdigheder og faglige udvikling. Elever født i Danmark tillægger det ligeledes større betydning igennem folkeskolen at lave lektier, aflevere opgaver til tiden og deltage aktivt i timerne end elever født i

andre lande. Også når det kommer til oplevelsen af at kunne trække på skriveerfaringer fra grundskolen, er det især elever født i Danmark, der tillægger dette betydning. Vi har klare forbehold overfor disse resultater, og betragter dem som hypoteser, vi fortsat skal undersøge.

De nævnte forskelle kan have betydning for elevernes faglighed, hvis ikke elever født i andre lande end Danmark bliver hjulpet til at afkode de forskellige aktiviteter, men som allerede antydnet er forskellenes betydning så begrænsede, at der skal yderligere undersøgelser til for at be- eller afkræfte dem. Når vi alligevel nævner dem, så skyldes det, at der er forskning, der teoretisk underbygger disse indikationer. Således argumenteres der fx i bogen "Tvetunget uddannelsespolitik" fra 2007 for, at begreberne om tosprogethed og flerkulturalitet i deres oprindelse var tænkt at skulle skabe opmærksomhed på de kulturforskelle, der måtte tages højde for i skolerne. En sådan opmærksomhed vil flytte blikket fra karakteristika ved og forskelle mellem forskellige etniske grupperinger i en klasse til et spørgsmål om, hvordan der kan 'gøres skole' for at sikre gode forhold for en samlet gruppe af elever med den mangfoldighed, den rummer. Lige pt handler debatten om de unge selv og deres etniske baggrund. Man kunne også flytte fokus i debatten fra egenskaber hos de unge og medfølgende 'tiltag' som kvoteopdeling over på, hvad der skal til i undervisningen for at alle eleverne på skolerne kan afkode skolen og dermed deltage ligeværdigt og fagligt.

Vores kommentarer underkender ikke det forhold, at flere rektorer byder forslaget om mere jævn fordeling af antallet af unge med anden etnisk baggrund end dansk velkomment. De oplever et behov for mere jævn fordeling, hvor det især er sammenhængskraften i gymnasiet, som påvirkes, hvis der er mange tosprogede elever på de enkelte gymnasier. I vores data er der ift. dette aspekt kun signifikante forskelle med meget begrænset betydning mellem de to grupper af elever. Der er dog indikationer, der peger i retning af, at elever med dansk etnisk baggrund finder det sociale aspekt af den gymnasiale uddannelse vigtigere, end elever med anden etnisk baggrund. Det ses både i oplevelsen af vigtigheden af de sociale arrangementer på uddannelserne og i graden af tilhørsforhold til grundforløbsklassen. Dette er der naturligvis grund til at handle på. Men i stedet for at indføre fordelingsnøgler af den ene eller anden slags, kan man fx rette blikket mod de store mængder af forskning, der ift. arbejdet med inklusion har givet os vigtig viden om, hvordan vi sikrer social sammenhæng. Herfra ved vi, at det har afgørende betydning, hvem vi udpeger som udsatte børn og unge, og hvordan vi taler om dem. Det påvirker den enkelte elev, det påvirker elevgruppen, og det påvirker skolen som helhed.

Det vigtigste fund i vores data er, at vi kun finder meget små forskelle mellem elever med dansk etnisk baggrund og elever med anden etnisk baggrund i det danske gymnasium set med elevernes egne øjne. Dette svar udpeger ingen konklusioner ift. spørgsmålet om, hvorvidt det er en god ide at sætte kvoter på antallet af danske og/eller ikke danske elever i klasserne, men det har ydet et bidrag til diskussionen af kvoter med vores fokusering på, om der er undervisningsmæssige begrundelser for at lave fordelingsnøgler for fordeling på baggrund af etnicitet. Vores konklusion er, at der er grund til besindighed. Således er vores forslag ganske ydmygt, at vi lader uddannelsespolitik basere

sig på solide undersøgelser af, hvori oplevede problemer består, fremfor at famle med fordelingsnøgler af den ene eller anden slags.